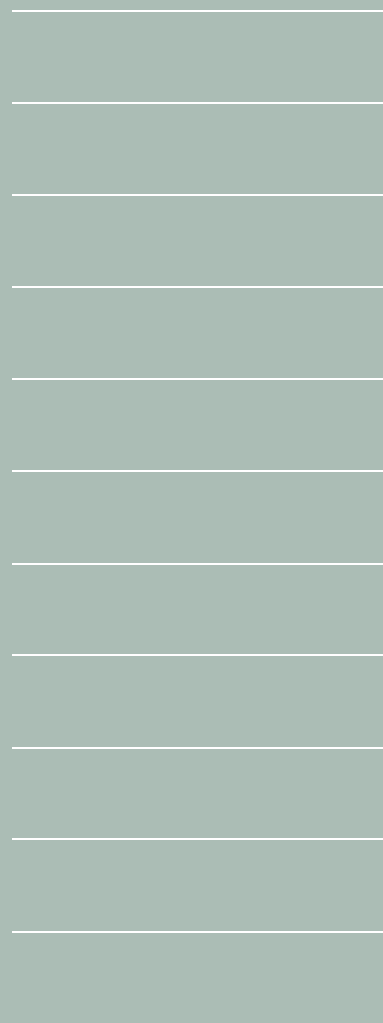

LIETUVOS BANKAS
EURO SISTEMA

BANKŲ APKLAUSOS APŽVALGA

2018

ISSN 2424-5518

2

**BANKŲ APKLAUSOS
APŽVALGA
2018 / 1**

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

© Lietuvos bankas, 2018

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Atliekant Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausą, siekiama gauti informacijos apie aspektus, susijusius su bankų skolinimo veikla, kaip antai taikomus kreditavimo standartus, paskolų namų ūkiams ir įmonėms sąlygas, jų kaitos veiksnius, paskolų paklausą, bankų lūkesčius dėl tolesnės kreditavimo raidos ir kt. Apklausos rezultatų apžvalga skelbiama du kartus per metus.

Atliekant apklausą, bankų darbuotojų, einančių vadovaujamas pareigas paskolų teikimo padaliniuose, buvo prašoma atsakyti, kaip nuo 2017 m. spalio iki gruodžio mėn. pasikeitė jų atstovaujamy bankų nustatytos skolinimo namų ūkiams ir ne finansų įmonėms sąlygos ir kreditavimo standartai, kaip kito paskolų paklausa, kokie veiksniai labiausiai lėmė pasikeitimus ir t. t. Kai kuriais klausimais siekta išsiaiškinti bankų atstovų lūkesčius dėl kreditavimo standartų ir paskolų paklausos kitimo iki 2019 m. pabaigos. Respondentų buvo prašoma, kad, atsakydami į klausimus apie lūkesčius, jie įvertintų galimus pokyčius. Rengiant šią apžvalgą, naudoti apibendrinti duomenys, gauti Lietuvos bankui atlikus šešių komercinių bankų ir keturių užsienio bankų filialų (toliau – bankai) apklausą. Ji atlikta 2017 m. gruodžio–2018 m. sausio mėn.

Apklausos rezultatų apžvalgoje pateikiama apibendrinta respondentų nuomonė ir ji nebūtinai parodo oficialią bankų, taip pat ir Lietuvos banko ar jo tarnautojų poziciją ir vertinimus. Apibendrinant nuomonę ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymą pasirinkusių bankų dalį, bankų atsakymai traktuojami vienodai, nepaisant jų užimamos rinkos dalies.

Apžvalgoje minimas rodiklis „procentų skirtumas“ yra apibrėžiamas kaip bankų, atsakiusių, kad skolinimo sąlygos griežtinamos (ar, pvz., didėja paklausa), dalies (procentais) ir bankų, atsakiusių, kad skolinimo sąlygos švelninamos (ar, pvz., mažėja paklausa), dalies skirtumas. Teigiamas procentų skirtumas reiškia, kad didesnė dalis bankų sugriežtino paskolų sąlygas, neigiamas (su minuso ženklu) – kad sušvelnino. Analogiškai procentų skirtumas aiškinamas apskaičiuojant paklausos pokyčius: teigiamas procentų skirtumas reiškia, kad paklausa padidėjo, neigiamas – kad sumažėjo.

Apžvalgos lentelėse naudojamas rodiklis „vidurkis“ yra apibrėžiamas kaip svartinis vidurkis, atsakymams suteikiant tokius svorius: „labai sugriežtėjo (paklausa sumažėjo)“ – 1; „šiek tiek sugriežtėjo (paklausa sumažėjo)“ – 2; „beveik nepakito“ – 3; „šiek tiek sušvelnėjo (paklausa padidėjo)“ – 4; „labai sušvelnėjo (paklausa padidėjo)“ – 5. Vidurkio reikšmė, mažesnė už 3, reiškia, kad dauguma bankų sugriežtino skolinimo sąlygas, didesnė už 3 reikšmė – kad sušvelnino. Analogiškai vidurkio reikšmė vertinama apskaičiuojant paklausos pokyčius: mažesnė už 3 reikšmė reiškia, kad paklausa sumažėjo, didesnė už 3 reikšmė – kad padidėjo.

Nuo 2015 m. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausos rezultatai įtraukiami ir į euro zonos bankų apklausos, kurią viešai skelbia Europos Centrinis Bankas (ECB), rezultatus. Šioje ir ECB skelbiamoje apžvalgoje esantys rezultatai gali nesutapti, nes, atsižvelgus į esamą praktiką, ECB yra pateikiami keturių didžiausių rinkos dalį pagal turimą turtą užimančių bankų apklausos rezultatai. Euro zonos bankų apklausos apžvalgą galima rasti ECB interneto svetainėje šiuo adresu:

<https://www.ecb.europa.eu/stats/pdf/ecb.blssurvey2017q4.en.pdf?15c836cb879f437e6191e8615c1850b2>.

PAGRINDINIŲ APKLAUSOS REZULTATŲ APŽVALGA

Per 2017 m. ketvirtąjį ketvirtį padaugėjo bankų, kurie riboja skolinimą nekilnojamojo turto įmonėms, o ir artimiausioje ateityje konkurencija dėl šio sektoriaus įmonių kreditavimo, bankų nuomone, šiek tiek sumažės (žr. 1 pav.). Du trečdaliai respondentų nurodė, kad riboja paskolų teikimą nekilnojamojo turto srityje veikiančioms įmonėms. Ankstesnės bankų apklausos metu jį riboja pusė respondentų. Siekis perskirstyti paskolų portfelį, bendra ekonominė padėtis ir įmonės pateikto projekto perspektyvumas buvo dažniausiai minimos skolinimo ribojimo priežastys – jas nurodė atitinkamai penki, trys ir du bankai. Tikėtina, kad artimiausiu metu bankų tarpusavio konkurencija dėl paskolų teikimo nekilnojamojo turto sektoriaus įmonėms dar labiau sumažės – taip nurodė keturi bankai. Penki apklausos dalyviai tikėjosi, kad konkurencija išliks nepakitusi.

Dauguma apklausoje dalyvavusių bankų tikėjosi, kad per artimiausius 12 mėn. būsto kainos išliks nepakitusios, tačiau pastebimai padaugėjo respondentų, kurie tikisi būsto kainų mažėjimo (žr. 2 pav.). Penki iš devynių apklaustų bankų tikėjosi, kad per ateinančius 12 mėn. ir naujų, ir senos statybos butų kainos nepasikeis. Vis dėlto trečdalis apklaustų bankų nurodė, kad senos statybos butai per ateinančius metus atpigs iki 5 proc., o vienas bankas tikėjosi ryškesnio, 10–20 proc. sieksiančio, senų butų kainų kritimo. Naujų butų pardavimo kainų perspektyvas bankai vertino panašiai: du bankai tikėjosi iki 5 proc. sieksiančio kainų sumažėjimo per ateinančius 12 mėn., po vieną banką nurodė, kad kainos sumažės 5–10 proc. ir padidės iki 5 proc. Palyginti su ankstesnių apklausų rezultatais, pastebimai padaugėjo bankų, besitikinčių butų kainų sumažėjimo. Pvz., atliekant 2017 m. trečiojo ketvirčio apklausą, daugiau bankų tikėjosi, kad naujų ir senos statybos butų kainos didės (atitinkamai 4 ir 3 bankai), o kainų sumažėjimo tikėjosi atitinkamai vienas ir du bankai.

Per 2017 m. ketvirtąjį ketvirtį Lietuvoje veikiantys bankai šiek tiek sugriežtino paskolų teikimo įmonėms standartus¹ ir sąlygas² (žr. 3 pav.). Panašiai griežtėjo skolinimo standartai, taikomi tiek smulkaus ir vidutinio verslo, tiek didesnėms įmonėms, juos šiek tiek sugriežtinę nurodė po du apklausos dalyvius. Du bankai nurodė šiek tiek sugriežtinę ir bendras skolinimo įmonėms sąlygas, o trys bankai nurodė šiek tiek padidinę paskolų įmonėms maržas. Sumenkusi rizikos tolerancija buvo pagrindinė priežastis, lėmusi skolinimo standartų ir sąlygų griežtėjimą įmonėms. Apklausos dalyviai taip pat nurodė, kad per 2017 m. ketvirtąjį ketvirtį skolinimo standartų ir sąlygų, taikomų teikiant būsto ir vartojimo paskolas, iš esmės nepakeitė, tačiau du bankai šiek tiek padidino būsto paskolų maržas. Vertindami paskolų teikimo standartų artimiausias perspektyvas, apklausoje dalyvavę bankai nurodė neplanuojantys jų reikšmingai keisti.

Daugiau nei pusė apklausoje dalyvavusių bankų nurodė, kad šiuo metu šalies būsto rinkoje pastebi su pasiūla arba kainų lygiu susijusių disbalansų (žr. 4 ir 5 pav.). Penki iš devynių apklausoje dalyvavusių bankų teigė, kad įžvelgia disbalansų būsto rinkoje. Paprašyti įvardyti, su kuo yra susiję disbalansai (su būsto paklausa, pasiūla ar kainų lygiu), daugiausia respondentų – trys bankai – atsakė, kad disbalansai būsto rinkoje susiję su būsto pasiūla. Dar du bankai nurodė, kad jie yra susiję su būsto kainų lygiu. Nė vienas bankas neįžvelgė su būsto paklausa susijusių disbalansų. Disbalansų komercinio nekilnojamojo turto rinkoje didžioji dalis bankų irgi nenurodė: iš devynių tik vienas bankas atsakė, kad įžvelgia su pasiūla susijusių disbalansų.

Reikšmingai bankų teikiamų paskolų įmonėms ir namų ūkiams paklausa per 2017 m. ketvirtąjį ketvirtį nepasikeitė, bankai paskolų paklausos pokyčių nesitiki ir artimiausiu metu. Didžioji dalis bankų nurodė, kad nei įmonėms, nei namų ūkiams teikiamų būsto ir vartojimo paskolų paklausa per ketvirtį nepakito. Pagrindiniai veiksniai, skatinę esamą paskolų įmonėms paklausą, buvo įmonių kapitalo investicijos ir apyvartinių lėšų poreikis. Vartojimo paskolų paklausą skatino poreikis įsigyti ilgalaikio vartojimo prekių (pvz., automobilių). Visi apklausos dalyviai nurodė, kad artimiausiu metu nesitiki įmonių ar namų ūkių paskolų paklausos pokyčių.

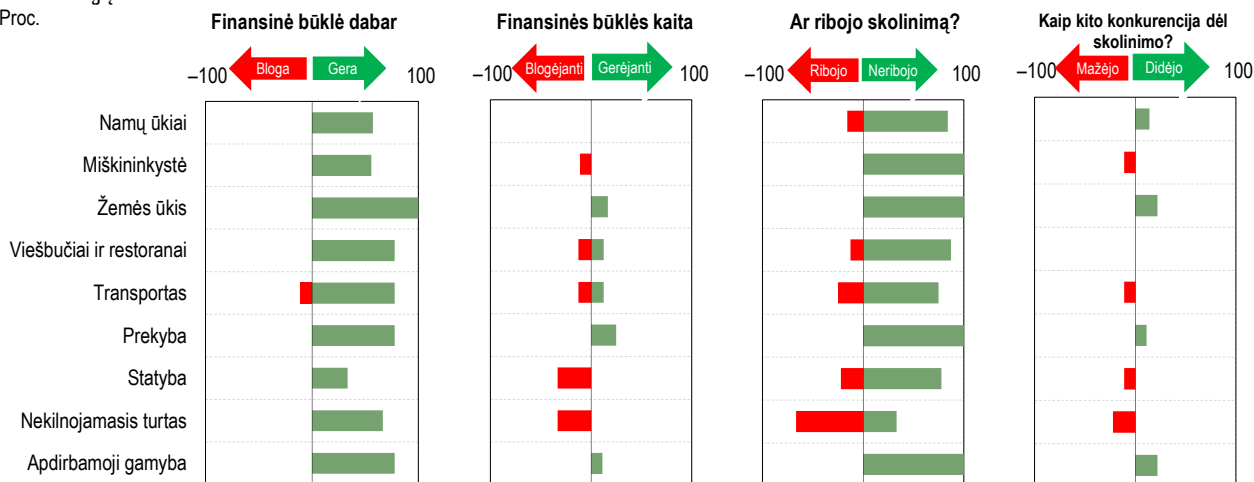
¹ Kredito standartai yra vidinės banko nuostatos, kuriomis remiantis suteikiamos paskolos. Jie apibrėžia bankui priimtinas besiskolinančiojo kriterijus: pajamas, turimą turtą, amžių, užimtumą. Standartai nustatomi prieš derantis su klientais dėl skolinimo sąlygų ir prieš priimant sprendimą dėl paskolos suteikimo ar paraiškos atmetimo.

² Skolinimo sąlygos – tai sąlygos, kuriomis bankas sutinka skolinti: paskolos ir užstato dydis, trukmė, skolinimo marža, palyginamasis palūkanų normos indeksas, su kuriuo siejama skolinimo marža, papildomi mokesčiai (sutarties sudarymo, administravimo ir kt.).

PAGRINDINIAI PAVEIKSLAI

1 pav. Daugiausia bankų ribojo skolinimą nekilnojamojo turto veiklos įmonėms

Atsakiusių dalis
Proc.

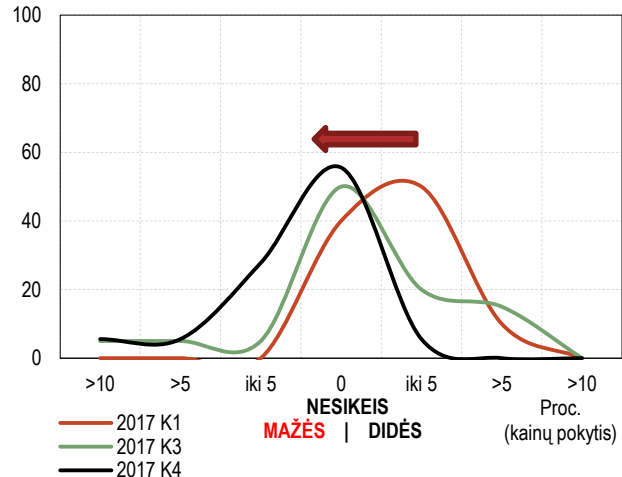

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2 pav. Dauguma bankų tikisi, kad būsto kainos nesikeis, tačiau manančių, kad būstas pils, daugėja

Atsakiusių dalis

Proc. (bankų dalis)

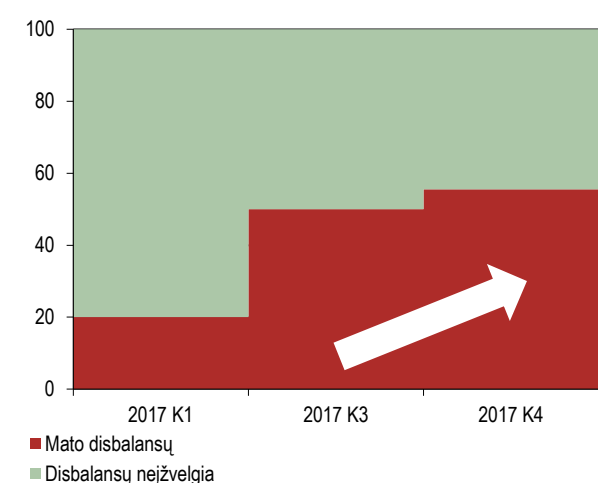

Šaltinis: Lietuvos bankas.

4 pav. Vis daugiau bankų būsto rinkoje įžvelgia disbalansų

Atsakiusių dalis

Proc.

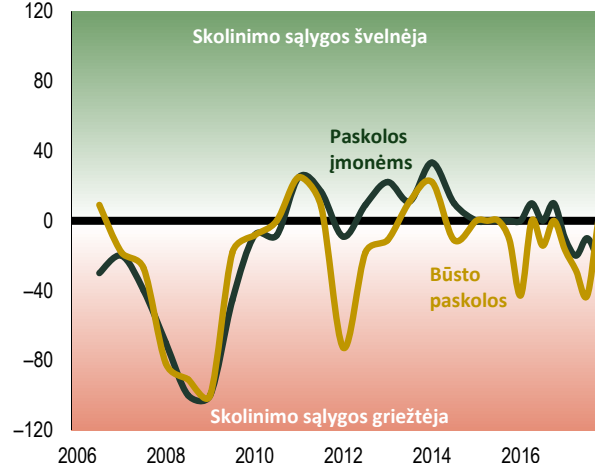

Šaltinis: Lietuvos bankas.

3 pav. Bankų nuomone, paskolų teikimo įmonėms standartai per ketvirtį griežtėjo, o būsto paskolų – liko nepakitę

Paskolų privačiajam sektoriui teikimo standartų kaita

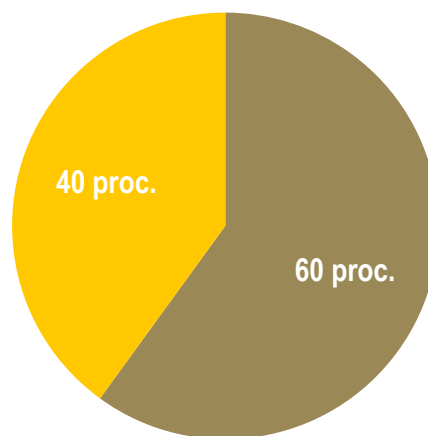
Proc. p.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

5 pav. Bankai, kurie būsto rinkoje įžvelgė disbalansų, juos siejo su būsto pasiūla ir kainų lygiu

Atsakiusių dalis

Šaltinis: Lietuvos bankas.